

Concili Vaticà II (1962-1965)

L'ESGLÉSIA PRECONCILIAR

Darrere la litúrgia tridentina s'hi amagava una Església de cristianisme, que va començar a fer els seus passos al segle IV amb l'Edicte de Milà (313), promulgat per Constantí i seguit per Teodosi. Una Església piramidal: papa, cardenals, bisbes i sacerdots –la que té l'Esperit–, que són els que ensenyen, manen i celebren. A sota hi haurà els fidels que obeeixen, aprenen, resen, callen i paguen. Els teòlegs escolàstics ho tenien clar: “*Fora de l'Església no hi salvació; l'Església és una societat perfecta...*” No hi ha llibertat religiosa i els cristians no catòlics són considerats heretges.

Tot i que l'Església de cristianisme va fer una gran esforç per encarnar-se en la realitat, que va ser font d'humanització i unitat de la fe, en el seu si hi hagué la ruptura de les Esglésies d'Orient, les Croades, la Reforma, tanca-ment al món modern, i molts intel·lectuals, polítics i obrers la van abandonar.

Amb els papes Pius IX, X, XI i XII es reforça una Església defensiva, més clerical encara, legalista i triomfalista. Dóna una imatge que s'assembla ben poca a Jesús i al que ell volia: seguidors que visquessin en comunió, fraternitat i llibertat d'esperit, animats, precisament, pel seu Esperit.

Mentre la modernitat avançava: il·lustració, ciències, tècnica, progrés, revolucions socials i culturals, s'apartaven cada vegada més del pensament cristià tradicional. Però malgrat l'immobilisme dels papes i de la Cúria vaticana, sorgiren una sèrie de moviments teològics, bíblics i socials, principalment al centre d'Europa que

donarien fruit amb l'inesperat Concili Vaticà II. Diguem de passada que aquests moviments no arribaren a la Península fins després del Concili. Es cuidaven prou els nostres bisbes que visquessin a la lluna de València. No es feia cap traducció dels estudis teològics i bíblics dels teòlegs contemporanis, perquè no ens contaminéssim de les “heretgies” que suposadament contenien.

EL CONCILI

Després de la mort de Pius XII, el 1958, un home enviat per Déu, Angelo Giuseppe Roncalli, nascut el 1881, al poblet italià de Soto il Monte, en el si d'una família camperola, pobra i molt cristiana, va revolucionar l'Església, amb l'anunci, per sorpresa de tothom,

del Concili Vaticà II, poc després de ser anomenat papa, amb el nom de Joan XXIII. Roncalli, un papa anomenat de transició, presentava un estil més humà, eclesial i bondados. Volia un Església que dialogués amb el món modern, renovació doctrinal i espiritual, ecumenisme, renovar els costums del poble cristià, posar al dia la disciplina eclesiàstica i retornar a l'Església dels pobres. Són clarificadores les seves paraules: *Extracta d'obrir la finestra perquè un aire nou entri a l'Església i treure'n la pols que s'hi havia acumulat durant segles.* Encara en el discurs inaugural del Concili, l'11 d'octubre de 1962, digué: *L'Església no vol condemnar ningú, prefereix la compassió i la misericòrdia, desitja obrir-se al món modern i oferir el missatge renovat de l'evangeli.*

Església i món

S'afirma que Déu i el món no són rivals, i que el món és constituït de l'Església i del cristià. L'Església no es considera superior ni vol anar en contra el món modern, sinó que està inserta al món i a la història.

Té una valoració positiva de tota la creació, de la persona humana, del treball i de la cultura, afirmant que els béns de la terra estan destinats a tot el món. Respecte a la llibertat religiosa, ja que tothom té dret a seguir la seva pròpia consciència en matèria religiosa.

Plaça de Sant Pere. FOTO. R. VILADÉS

Però el Concili també reconeix la presència del mal i del pecat en el món; per això condemna tot allò que destrueix la dignitat humana: l'ateisme, la discriminació racial, sexual, cultural, l'egoisme, les desigualtats econòmiques, les dictadures, la guerra, etc. Per això l'Església pot dir la seva paraula evangèlica al món.

Comunitat

Els humans estan cridats a formar una sola família economicosocial, en què els béns són de tothom, on la política respecti els drets de tots i busqui el bé comú. En aquest sentit també l'Església ha de ser una comunitat unida a la Trinitat, poble de Déu, misteri i sacrament de salvació. S'anteposa el Poble de Déu a la jerarquia, als laics i a la vida religiosa, i s'afirma la col·legialitat episcopal de tots els bisbes amb el papa. Tot això porta a aprofundir sobre l'ecumenisme amb les Esglésies cristianes i el diàleg amb les altres religions.

Per al Concili, allà on es manifesta la comunitat és en la celebració litúrgica, sobretot l'eucaristia, perquè la litúrgia és la celebració de la salvació de Crist en comunitat, és la font i el cimal de la vida cristiana. No és una acció només del sacerdot, sinó que total l'assemblea és el subjecte de la celebració; les celebracions litúrgiques no són devocions privades, sinó celebracions de tota l'Església. Com a conseqüència es reformen els rituals i la mateixa eucaristia per fer-los més comunitaris i intel·ligibles.

Retorn a les fonts

Joan XXIII volia que *l'Església fos com les fonts dels pobles, sempre disposades a oferir a tothom l'aigua viva de l'Evangelí, però sense forçar ningú a beure d'aquesta aigua*.

Crist és el centre de tot, per això retorna a la Paraula el lloc central de la vida cristiana. El Concili no entén la revelació com un conjunt de veritats que Déu ens havia comunicat, sinó com la comunicació viva de Déu en la història mitjançant Jesús i l'Esperit. Tota l'Església està sota la Paraula de Déu.

L'Esperit

Els cristians orientals sempre han acusat l'Església d'occident de

la poca sensibilitat a l'Esperit. L'Esperit és la clau oculta, present i vivificant, que il·lumina tots els documents conciliaris.

EL POSTCONCILI

Una veritable renovació

- Es van aixecar excomunionis mútues entre Roma i Constantinoble.
- Renovació litúrgica, especialment l'eucaristia: sacerdot de cara al poble, llengua vernacle, més lectures bíbliques, pregàries dels fidels, més participació dels fidels, més importància a la comunió; redescobriments dels sacraments de la Penitència, de la Confirmació i de la Unció dels malalts.
- Intensificació del diàleg amb les religions no cristianes i amb el món modern en general.
- Es crearen conferències episcopals, sínodes de bisbes, consells pastorals diocesans i parroquials.
- Renovació teològica de cara a la formació dels preveres, religiosos i laïcs

Aquests canvis es reflecteixen en:

- D'una Església de cristiandat i centralista, es passa a una Església corresponsable i sinodal, tota ella Poble de Déu.
- D'una Església triomfalista, es passa a una Església que camina en la història i s'omple de la pols del camí.
- D'una Església senyora i dominadora, a una Església servidora de tots.
- D'una Església compromesa amb el poder, a una Església enviada a evangelitzar el pobres. Tot això era massa bonic, per això un teòleg ha dit que l'eufòria del Concili només va durar tres o quatre anys. Per això hem de parlar d'involució, perquè molts d'aquests desitjos no s'han portat a terme, sigui per la causa que sigui..

Involució

La posada en pràctica del Vaticà II va produir moltes reaccions i exageracions en el si de l'Església, i alguns teòlegs conservadors es van resistir a acceptar-lo. Excessos i abusos en els terrenys

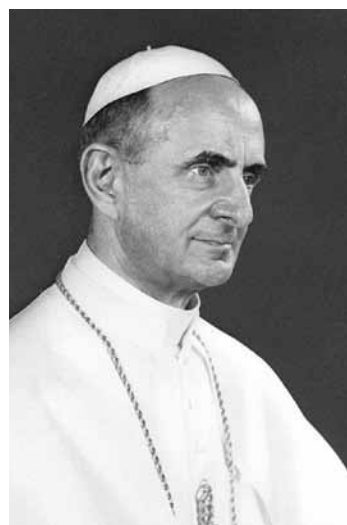

Joan XXIII, el papa que va convocar el Concili Vaticà II

dogmàtics, litúrgics i morals. Molts preveres van abandonar el ministeri. descens en la pràctica dominical –que no ha parat de davallar, encara avui–, divorcis, indiferència religiosa, disminució de les vocacions sacerdotal i religioses, un ambient molt secularitzat i crític amb l'Església.

El papa Pau VI, el 1968, ja es planteja la interpretació que es fa del Concili, i comença a actuar pel seu compte i, sense tenir en compte els bisbes, publica les encíclics sobre el celibat sacerdotal (*Sacerdotalis coelibatus*) i l'encíclica *Humanae vitae*.

El cardenal Ratzinger, aleshores Prefecte de la Congregació de la Fe, no critica el Concili, però sí l'antiesperit del Concili que s'ha introduït a l'Església, fruit de la modernitat i de la revolució

Pau VI, el papa que va cloure el Concili Vaticà II i el va haver de portar a la pràctica

cultural a Occident. Ratzinger abonava una tornada als autèntics textos conciliaris per recuperar la integritat i la unitat de la vida religiosa. Tampoc no té simpatia per la teologia de l'alliberament, ans al contrari.

Amb tot això, hi ha un canvi en el clima eclesial que, iniciat per Pau VI, es consolidarà amb el llarg pontificat de Joan Pau II, amb una mentalitat premoderna, tot i que va tenir alguns gestos d'obertura amb representants de totes les religions a Assís; va invitar a repensar entre tots els cristians l'exercici actual del primat de Pere, va demanar perdó dels pecats de l'Església, i va excel·lir, sobretot, en el camp social.

Però hem assistit a una progressiva regressió, Roma ha seguit actuant com abans del Concili, la cúria s'ha imposat a les forces renovadores i el centralisme ha descol·locat les Esglésies locals.

Algunes causes d'aquesta involució

- Algunes esmenes als textos que es van fer durant el Concili, per obtenir el màxim consens, en comptes de clarificar-los són més ambigus.
- El Vaticà II no va arribar a concretar els grans temes abordats per la dificultat de dur a terme les reformes.
- No es concreten els temes de l'elecció dels bisbes i del papa, el valor de les conferències episcopals, la relació dels laics amb els ministres ordenats i el seu poder en l'Església
- El Concili va guardar silenci sobre temes ja aleshores candents: el celibat sacerdotal, la disminució de ministres ordenats, l'ordenació d'homes casats, el paper de la dona en la societat i en l'Església, la sexualitat i el control de natalitat, la disciplina del matrimoni, l'estatut dels nuncis i cardenals, la funció de la cúria romana, la relació entre lleis civils i morals...
- El Vaticà II no ha aconseguit que l'Església fos realment l'Església dels pobres, que somniava Joan XXIII, i que el papa Francesc ho ha remarcat com un camí cabdal i imprescindible per aconseguir una Església més creïble.

- La cúria romana sempre ha estat un fre per al desenvolupament del Vaticà II.

L'Església, evidentment, s'ha de concentrar en tornar a Jesús i a l'Evangeli i a ser mediatrice i no obstacle per a la trobada amb el Déu de Jesús i amb els pobres.

REMARQUES

Fins a quin punt, els cristians de base, eren conscients de les noves propostes conciliars? Els canvis més notoris i que tothom ha viscut fan referència a la Litúrgia, sobretot, quant a la missa, i menys quant a la resta dels sacraments.

La missa, realment, es va reformar del tot, malgrat que no es van voler revisar ni els conceptes teològics ni el vocabulari. Moltes de les oracions no són intel·ligibles, i pot ser que no ho hagin estat mai. Avui, després de 50 anys del Concili, i amb el salt que ha fet la societat, amb la modernitat i la postmodernitat, encara es troba més a faltar un

llenguatge que connecti amb el poble. I, en aquest sentit, no s'està fent res.

Passar del llatí a les llengües vernacles, de dir la missa d'esquena al poble a dir-la de cara, etc., és el canvi que més va notar i valorar la gent.

Un altre canvi substancial es va donar en els enterraments. Abans hi havia classes: els més rics hi tenien molts capellans; els més pobres, tres com a molt. La supressió de classes va ser un canvi del tot necessari.

Les parròquies van haver de canviar el xip. El rector ja no era l'amo i senyor que feia i desfeia a gratient, sinó que a totes les parròquies, inclús les més petites, havien de tenir un consell de pastoral i d'economia. Igualment, els bisbes van haver de nomenar, a nivell diocesà, els Consells de govern, del presbiteri, de pastoral, d'economia, de consultors, a més de delegacions per a cada activitat pastoral.

Un altre canvi ben visible, en el clergat, va ser la supressió de la

sotana –aquells que van voler– i vestir clergyman. Però, poca poc, i a tot Europa, sense cap consigna prèvia, els clergues es van habitar a vestir com els seglars. Tendència que avui, ha fet marxa enrere. Els capellans joves tornen a portar camisa amb collet –no clergyman–, aquesta vegada sí, amb consignes ben clares des de la jerarquia.

La catequesi també es va reformar de dalt a baix. Es va passar del catecisme de preguntes i respostes a temes sobre Jesucrist i l'Església. Es va fer ús dels audiovisuals amb diapositives i més tard amb els vídeos. Però, actualment, la catequesi està en procés de revisió, car allò que era vàlid 50 anys enrere, ja no ho és en l'actualitat. Hi ha molta feina a fer.

Els canvis més profunds, però, es van donar en la teologia i en la Sagrada Escripura. Fins aleshores es vivia amb la teologia de Sant Tomàs, però van sorgir un seguit de teòlegs i biblistes de gran vàlua, alguns dels quals havien treballat a l'ombra abans

del Concili, que ens van posar la teologia i la Bíblia al dia i a l'abast de tothom. Aquest fet va provocar que arreu es muntessin cursos de reciclatge tant per a capellans com per a laics. A les ciutats i pobles més grans, durant anys, es van muntar cursos per formar el laicat i els preveres.

L'obertura que va significar el Vaticà II de cara al món, i l'aire fresc que va entrar a l'Església com volia Joan XXIII, va generar un entusiasme i unes ganes de treballar que, malauradament, fa anys que s'han perdut, a causa dels continus entrebancs que han anat posant els contraris a la renovació i als canvis. El moviment actual de la Nova Evangelització és tot una altra cosa. No dubtem de la bona fe i de la bona voluntat dels qui han llançat la nova iniciativa, i fem vots perquè aquests nous esforços no caiguin en un sac foradat.

Ramon Viladés

D'INTERÈS PER A TOTS ELS VITICULTORS I AFICIONATS A LA VINYA

Bodegues Miguel Torres està realitzant un treball de recerca i recuperació de varietats ancestrals catalanes.

Si coneixeu algun tipus de cep que no sigui una varietat habitual (Xarel·lo, Macabeu, Parellada, Carinyena, Ull de llebre, Cabernet, Sumoll, Merlot, Garnatxa,...) i sabeu on es troba o algun viticultor que la cultivi, us agraïrem que ens ho comuniqueu a:

Montse Torres
Dpt. de Viticultura
Tel. 93.817.75.04

e-mail: mtorresv@torres.es

